

**50 JAAR ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME
DIES NATALIS REDE UITGESPROKEN DOOR**

DR. GLENN SANKATSING

**1 november 2018
Aula van de Universiteit (Grote Stadskerk)**

**UNIVERSITEIT ALS AUTONOOM
KENNISCENTRUM EN PARTNER IN
ONTWIKKELING: EEN KRITISCHE KIJK VANUIT
DE SAMENLEVING**

Vijftig jaar Anton de Kom Universiteit is een goed moment om de balans op te maken. Geen enkele visie op de toekomst mag het verleden negeren of de ogen sluiten voor de huidige uitdagingen. We beginnen daarom met het feliciteren van de universiteit met de vele experts die zij voor dit land heeft opgeleid en voor het betere begrip dat we hebben gekregen van onze sociale en fysieke realiteit.

Vanuit het gezichtspunt van de samenleving rijst onmiddellijk de vraag wat in de komende halve eeuw de rol van de universiteit als autonoom kenniscentrum en partner in de ontwikkeling zal zijn. Er staat veel op het spel in dit land, want de

droom Suriname zou wel eens een nachtmerrie kunnen worden. Dat maakt het voor de universiteit als wetenschappelijke instelling dringend noodzakelijk om te helpen om het schip Suriname recht te trekken en op koers te houden.

Dat is geen gemakkelijke opgave, want vandaag de dag moeten de universiteit en de wetenschap wereldwijd opereren onder een systeem van machtige elites die ons in grote problemen hebben gebracht. De mensheid is de weg kwijt in de evolutie en behoort nu ook tot de bedreigde soorten op aarde. Volgens de Latijns-Amerikaanse filosoof Enrique Dussel bevinden we ons nu op een historisch moment waarop het leven in doodsgevaar is.

De oorzaak ligt in drie onverzadigbare kwaden die de mensheid overal in de ban houden: hebzucht, macht en roem. Oorlog is de belangrijkste scheidsrechter voor conflictoplossing, egoïsme de hoogste deugd, concurrentie de garantie voor succes, en de enige schoonheid van de natuur is haar monetaire waarde. Solidariteit en respect voor het milieu worden afgedaan als romantische verzinsels. Maar het verhaal van de evolutie is anders. Samenwerking en vrede bieden betere overlevingskansen dan concurrentie en oorlog.

Dit schetst de context waarin de universiteit haar weg moet vinden als onpartijdige, autonome, ontwikkelingsgerichte, wetenschappelijke instelling. Zij moet beginnen met het doorbreken van de kennisafhankelijkheid. We mogen niet toestaan dat anderen die onze eigen realiteit niet kennen vanuit een afstand voor ons beslissen wat nuttig is. Zo'n telepathisch onderzoek zal ons niet verder helpen, want wetenschap die niet gebaseerd is op de werkelijkheid is *sciencefiction*.

De Universiteit van Suriname mag daarom haar wetenschapsbeoefening niet uitbesteden aan anderen, niet *outsourcen*,

door klakkeloos kennis van anderen over te nemen zonder deze eerst in onze eigen context uit te testen. Hele disciplines die nergens op slaan kwamen zo overwaaien. Wij zouden nooit zelf de culturele antropologie hebben uitgevonden, want we zijn niet exotisch voor onszelf. Wat moet een Indiaanse antropoloog die net is teruggekeerd naar zijn eigen stam in Brazilië onderzoeken? De boerendans in Zuid-Beveland of de vistechnieken op Schiermonnikoog?

De universiteit moet kiezen voor ontwikkeling. Maar wat is dat precies? Als de rijke landen, zoals ze zeggen, ons echt willen ontwikkelen, moeten ze ons ook hun technologie geven. Maar dan snijden ze zichzelf in de vingers, want met onze rijkdom aan grondstoffen en goedkope arbeidskrachten, zullen ze niet met ons kunnen concurreren op de wereldmarkt. Of betekent ontwikkelingshulp dat ze ons alleen verouderde technologie sturen die op hun vuilnisbelt thuishoort?

Met zulke filantropische fabels over ontwikkeling brengen en ontwikkelingssamenwerking zitten de arme landen nu alleen maar dieper in de put. Niet één van de geschriften van al de zogenaamde ontwikkelingsdeskundigen heeft ons geholpen, terwijl we de sleutel vlak hier kunnen vinden; bij Trefossa. “Den opo den srefi gi son, den grun wiwiri, te angri fo gro priti buba fu siri.”¹ De drang om te groeien, ‘angri fu gro’, laat de sterkste kokosnoot openbarsten. Het leven dat van binnenuit klaar is voor de reis ‘e priti buba fu siri’ en ‘opo en srefi gi son’. Dat is ontwikkeling; altijd van binnenuit, zelfrealisatie altijd toekomstgericht.

¹ Trefossa, Wai (gedicht). In: Ala poewema foe Trefossa. Samengesteld door Jan Voorhoeve, Paramaribo, Bureau Volkslectuur, 1977, p. 49. “Ze openen zichzelf voor de zon, de groene blaadjes, wanneer de honger naar groei het zaad doet openbarsten.”

Ontwikkeling is het activeren van de eigen potenties in antwoord op de uitdagingen van de omringende natuur en leefomgeving voor een duurzaam project waarvan het beslissingscentrum intern is. Je kunt een manjepit water, zonlicht en kunstmest uit Siberië geven om een stevige manjeboom te worden, maar het zal nooit een appelboom worden. Een klein kind vindt dit vanzelfsprekend, maar de grote ontwikkelingsdeskundige krijgt er slapeloze nachten van, omdat ontwikkeling niet van buitenaf kan komen. Ontwikkelen is letterlijk van wikkels ontdoen, zodat de echte potenties de ruimte krijgen. Niemand kan groeien op basis van de genetische codes van anderen die hun expansiedrang vermommen als ‘ontwikkeling brengen’. Dit is het trieste verhaal geweest van de mislukking van alle ontwikkelingsmodellen waarmee we werden opgescheept, te beginnen met het civilisatieproces.

Civiliseren was het klonen van het Westen in de rest van de wereld. Daar moest alles voor wijken, de eigen taal, cultuur, religie, duurzame productieprocessen, gemeenschapsbanden, zelfs het respect voor de natuur. Dat waren allemaal obstakels die moesten verdwijnen. In plaats van ‘angri fu gro’ van onze volkeren te ondersteunen, hebben ze onze hele kokosnoot kapotgeslagen. Want de kokosboom moest plaats maken voor een appelboom. Dat is het tegenovergestelde van ontwikkeling. Het was geen *development* van binnenuit, maar *envelopment*, wat je met een envelop doet. Het was inkapseling van buitenaf, annexatie, anderen maken tot wingewesten en afzetmarkten met afstandsbediening, *remote controlled trailer societies*, aanhangwagensamenleving zonder eigen motor en stuur.

Een universiteit die kiest voor ontwikkeling moet de eigen krachten bundelen om antwoorden te vinden op grote uitdagingen. De duizenden studenten van onze universiteit moeten

niet alleen komen luisteren naar monologen in collegezalen, maar meteen creatieve assistent-onderzoekers zijn. In plaats van ongecoördineerde individuele projecten die elkaar overlappen moet onderzoek in teamverband plaatsvinden om alle deskundigheid op de universiteit te bundelen.

Onderzoek staat centraal in de relatie tussen de universiteit en de maatschappij. Er kan geen therapie zijn zonder diagnose, geen diagnose zonder analyse, geen analyse zonder gegevens over de eigen werkelijkheid, en geen gegevens zonder onderzoek. Onderzoek is daarom de hartslag van de universiteit. Een universiteit die geen onderzoek doet is een fluitketel die niet fluit.

Onderzoek zorgt ervoor dat het beleid verder gaat dan crisismanagement. Door een gebrek aan onderzoek is het niveau van speculatie in de beleidsvorming onaanvaardbaar hoog geweest; zo hoog, dat onze beleidsmakers experts zijn geworden in het plannen zonder data.

Een essentiële voorwaarde voor haar bijdrage aan ontwikkeling is de autonomie van de universiteit. De samenleving en de regering moeten de universiteit daarom alle ruimte en steun geven om de kennis die zij uit de maatschappij haalt, terug te geven aan de samenleving. Wanneer elke nieuwe politieke kapitein een andere koers voor de universiteit uitstippelt, zal de wetenschap doelloos ronddobberen op een onvoorspelbare zee en geen enkele ontwikkeling kunnen dienen. De politieke partijen moeten daarom een gentlemen's agreement maken om bij hun *beauty contest* om de macht de universiteit te ontzien, en in een grote boog rond deze campus te lopen. Er moet toch ten minste één plek in de samenleving zijn waar alle standpunten op een eerlijke en respectvolle manier naast elkaar kunnen worden geplaatst, zonder dubbele agenda, in een open dialoog

waarin niet de mate waarin we op elkaar lijken maar argumenten en wetenschappelijk bewijs doorslaggevend zijn. Rekent u erop dat de universiteit dit zal beantwoorden met een constructieve ontwikkelingsgerichte relatie, gebaseerd op transparantie, ethiek, integriteit en onpartijdigheid, in een permanente dialoog met de regering, gekozen vertegenwoordigers, de economische sector, het maatschappelijk middenveld en gemarginaliseerde groepen in onze samenleving.

Autonomie en partnerschap staan niet op gespannen voet met elkaar. De sleutel tot harmonie tussen wetenschapsbeoefening en conjunctuurgevoelige politieke, economische en groepsbelangen is een universiteit die geen beleidsondersteunend onderzoek verricht, maar beleidsrelevant onderzoek. Wetenschap draagt nuttige instrumenten aan, zonder zelf een instrument te worden. De universiteit is geen waterdrager, maar een kruikenmaker.

Dit opent de weg om van de universiteit de motor van ontwikkeling te maken gericht op zelfredzaamheid en zelfvoorziening van de samenleving. Een centrale taak van de universiteit is de soevereiniteit van de samenleving te vergroten op strategische terreinen, zoals voedselvoorziening, gezondheid, milieu, energie, onderwijs, productie, technologie, informatie, economie en democratische medezeggenschap. Dit zal van de Anton de Kom Universiteit een prestigieuze wetenschappelijke instelling maken met een impact tot buiten onze grenzen. Laat ik daarvoor twee projecten noemen.

In de gevaarlijke milieucrisis die de mensheid doormaakt, heeft Suriname als het meest bosrijke land ter wereld en deel van het Amazonewoud het morele gezag om internationale fondsen en expertise aan te spreken voor de oprichting van een internationaal instituut voor duurzaamheid. Op de campus

plaatsen we wel een ecologische klok die aangeeft hoeveel vierkante kilometer bos er nog in Suriname is. Als boegbeeld van culturele, religieuze en etnische harmonie in een door fundamentalisme verscheurde wereld, heeft Suriname het gezag om een internationaal instituut voor culturele diversiteit en harmonie op te richten. Op de aanvraag voor internationale fondsen zal een foto prijken van de gemeenschappelijke muur van de synagoge en de moskee aan de Keizerstraat.

Dit perspectief van nationale versterking voor ontwikkeling met internationale profilering brengt ons terug bij de noodzakelijke metamorfose van de Anton de Kom Universiteit vanuit haar speerpunt duurzaamheid, ‘sustainability’ in het Engels, en met een nog mooier woord in het Afrikaans, ‘volhoubaarheid’. Duurzaamheid komt niet uit het bekende Brundtlandrapport.² De moraalfilosoof Hans Jonas beschreef het lang daarvoor duidelijker. “We hebben niet het recht om te kiezen voor het niet-bestaan van toekomstige generaties of dat zelfs te riskeren voor een beter leven van de huidige generatie.”³ Het idee van duurzaamheid is niet nieuw, maar het is het verhaal van alle inheemse volkeren op de wereld. Het staat in Genesis hoofdstuk 2 vers 15. “God plaatste de mens in de Hof van Eden om die te bewerken en te bewaren.” Dat is ontwikkeling; dat is duurzaamheid. Bewerken en bewaren betekent leven in harmonie met de natuur. Je streeft je geluk na, maar tegelijkertijd stel je de toekomst van de kinderen veilig. Wat we nu op aarde zien is precies het tegenovergestelde. Vandaag

² Our Common Future. World Commission on Environment and Development, 1987 (Ook bekend als het Brundtlandrapport naar de naam van de voorzitter van de commissie, Gro Harlem Brundtland)

³ Hans Jonas, *The Imperative of Responsibility. In Search for an Ethics for the Technological Age*. Chicago, University of Chicago Press, 1984, p.11 (orig. 1979)

stappen we op onze vroegere ecologische voetafdrukken, nog voordat de natuur ze heeft kunnen uitwissen.

Kiezen voor duurzaamheid brengt ons terug bij de keuze van de Anton de Kom Universiteit om zich als eigendom van de hele samenleving eerlijk, onpartijdig en met grote liefde voor dit volk ten dienste te stellen van onze ontwikkeling. Een kritische kijk van de samenleving op de universiteit kan niet voorkomen dat de universiteit ook kritisch terugblijkt naar de samenleving, naar de politiek, naar de economische sector en naar het maatschappelijk middenveld met het dringende verzoek dat zij ontwikkeling niet ondergeschikt maken aan macht, hebzucht en roem. De universiteit is geen eiland en kan het niet alleen. Wat voor zin heeft het je hut op een zinkend schip in mooie kleuren te schilderen, als je niet tegelijk het schip voor zinken behoedt?

Universiteitsgemeenschap, vrienden van de universiteit en bezorgde Surinamers, bij elkaar op deze feestelijke dag, de universiteit en de samenleving zullen praktisch bruikbare antwoorden moeten vinden op de grote uitdaging waar we met zijn allen voor staan. Maar die uitdaging is helemaal niet zo groot en zo moeilijk als het wel lijkt. Dit geeft ons enorme hoop en zelfs reden voor enthousiasme, want de belangrijkste taak van de Anton de Kom Universiteit en de Surinaamse samenleving in de komende 50 jaar is: “Van een rijk land een rijk land maken.”